

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในขณะที่ผู้เขียนกำลังเริ่มเลือกหัวข้อทำวิทยานิพนธ์เป็นระยะเกี่ยวกับที่ประเทศไทยกำลังจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศขึ้นใหม่ หลังจากการประกาศยุบสภาของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้ารัฐบาลชุดเก่าซึ่งเป็นรัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้งมาอย่างถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย หากนับเวลาดังแต่วันที่ 7 ตุลาคม 2517 ซึ่งเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 และ พ.ร.บ. พรรคการเมืองไทย¹ มาจนถึงวันที่ 12 มกราคม 2519 ซึ่งเป็นวันประกาศยุบสภา ก็กล่าวได้ว่าประเทศไทยได้มีโอกาสปกครองด้วยระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่นับว่าสมบูรณ์กว่ารูปแบบอื่น คือมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มี พ.ร.บ. พรรคการเมือง และมีการเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง หลังจากได้ยุติลงตั้งแต่ พ.ศ. 2512 ในช่วงเวลากว่า 1 ปีของการปกครองระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวนั้น ประชาชนได้มีโอกาสลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว 1 ครั้ง มีรัฐบาลผลัดเปลี่ยนไปแล้ว 3 ชุด² ได้เห็นและรับรู้ผลต่าง ๆ อันเกิดจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยมานานพอสมควร หากเปรียบกับการรับประทานอาหารก็เหมือนกับได้ชิมจนรู้รสแล้ว (ยิ่งสำหรับผู้มีอายุก็ยังสามารถใช้ประสบการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมาช่วยพิจารณาเปรียบเทียบ

¹วิทยา นภาศิริกุลกิจ, "รัฐธรรมนูญไทย" ใน การเมืองและการปกครองของไทย, สุขุม นวลสกุล, วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และ วิทยา นภาศิริกุลกิจ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519) หน้า 83

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 115

ในการตัดสินใจความรู้สึกนึกคิดที่ตนมีต่อระบบการปกครองนี้ได้มากขึ้น) ในฐานะนักศึกษา
 ด้านสังคมวิทยา ผู้เขียนรู้สึกว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดที่จะศึกษาความรู้สึกนึกคิดของ
 ประชาชนที่มีต่อภาวะการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยว่าเป็นไปในทาง
 ที่ส่งเสริมเอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบนี้หรือไม่ ประชาชนมีความรู้ ให้ความสนใจ
 ติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการเมืองมากน้อยเพียงใด และเพื่อศึกษาว่าสิ่ง
 ต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลต่อความสนใจและทัศนคติในการเลือกตั้งของประชาชนเพียงใด

ผู้เขียนได้เลือกเวลาออกทำการวิจัยภาคสนามก่อนมีการเลือกตั้ง 2 สัปดาห์
 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ใกล้เคียงวันเลือกตั้งพอสมควร โดยคาดว่าประชาชนทั่วไปได้มีความ
 ตื่นตัวและเตรียมใจสำหรับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว และถือว่าในช่วงเวลานี้คือ
 เวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ใช้ความคิดของตนใคร่ครวญเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง
 อยู่แล้วไม่มากนักน้อย จึงน่าจะให้คำตอบที่ถูกต้องกับความรู้สึกที่เป็นจริงดีกว่าการทำการ
 วิจัยในเวลาอื่น

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนมีความจำเป็นอย่างไร

อับราฮัม ลินคอล์น ได้ให้ความหมายของ "ประชาธิปไตย" ไว้ว่า
 "ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ความ
 หมายนี้ถือกันว่าเป็นการให้นิยามคำที่ดีที่สุด เป็นความหมายที่เน้นให้เห็นความสำคัญของ
 ประชาชนได้แจ่มชัดที่สุด"¹ การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปด้วยดีหรือไม่
 นั้นย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือ สนับสนุนของประชาชนเจ้าของประเทศหรืออีกนัยหนึ่ง

¹ เมธา สุคบุตรพัก, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของยูแทนราษฎร (กรุงเทพฯ:
 2517) หน้า 5

การที่ประเทศไทย สังคมไทย จะเป็นประชาธิปไตยได้นั้น ไม่ใช่แค่
เพียงว่ามีรัฐธรรมนูญซึ่งระบุว่ามีการเมืองเป็นประชาธิปไตยเท่านั้น
เป็นใช้ได้ ความจริงแล้วอุปนิสัยของคนในสังคมและวิถีดำเนินชีวิตประ-
จําวัน รวมทั้งบรรยากาศอื่น ๆ ของสังคมจะต้องมีลักษณะประชาธิปไตย
สอดแทรกอยู่ด้วย จึงจะมีส่วนหล่อเลี้ยงระบบประชาธิปไตยทางการเมือง
ให้ไปพลอยสถาพรได้¹

ฉะนั้น เมื่อเราต้องการทราบว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยของสังคม
ไทยสังคมหนึ่งจะดำเนินไปไถ่ราบรื่นหรือไม่ เราก็ต้องศึกษาจากลักษณะอุปนิสัย ความรู้สึก
นึกคิดของประชาชนว่าสอดคล้องไปในทางสนับสนุนระบบการปกครองนี้หรือไม่

ทำไมจึงต้องศึกษา เรื่องการเลือกตั้ง

เนื่องจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีสาระเน้นในเรื่องของการเลือกตั้ง จึงสมควร
จะพิจารณาให้ทราบถึงอองแห่งถึงความสำคัญของการเลือกตั้งเสียก่อน

ตามทฤษฎีของประชาธิปไตยบ่งไว้ชัดเจนว่า เราควรจะสนใจ
การเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญยิ่งในวิถีการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย การเลือกตั้งทำให้สามารถเลือกรัฐบาลขึ้นบริหารงาน ทำ
ให้รัฐบาลสิ้นสุด การเลือกตั้งมีผลทำให้รัฐบาลระมัดระวังการทำงานของตน
และการเลือกตั้งยังทำหน้าที่เป็น "กลไกเชื่อมโยง" (Linkage Mechanism)
สะท้อนทัศนคติของสาธารณชนต่อนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ การเลือก
ตั้งยังมีบทบาททางอ้อม โดยทำให้อำนาจของรัฐบาลเป็นไปโดยถูกต้องตาม
กฎหมาย จากความเป็นจริงที่ว่ารัฐบาลได้รับเลือกมาจากประชาชน ประชาชน
จึงยอมรับในสิทธิ อำนาจ หน้าที่ของรัฐบาล ส่วนในคานของประชาชน ถ้า

¹ สุขุม นวลสกุล, วิชาเศรษฐศาสตร์ และ วิชา ภาควิชาการศึกษาด้านการเมืองและการปกครองของไทย, หน้า 16

เปรียบระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นศาสนา การเลือกตั้งก็เป็นเหมือนการประกอบพิธีทางศาสนาที่สำคัญ ทำให้บุคคลรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของศาสนา นั่นคือ การเลือกตั้งทำให้บุคคลรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น ทำให้บุคคลค่อย ๆ รับผิดชอบต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแทรกซึมเข้าไว้ในจิตใจ¹

อย่างไรก็ดี คนส่วนใหญ่ก็หาได้รู้สึกว่าการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งมีความสำคัญถึงเพียงนี้ โดยเฉพาะสำหรับคนไทย ซึ่งตามสถิติของการเลือกตั้งเท่าที่ผ่านมารวม 11 ครั้ง มีเพียงครั้งเดียวเท่านั้นที่มีผู้ไปใช้สิทธิเกินกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (การเลือกตั้งครั้งที่ 8 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 มีผู้ไปใช้สิทธิทั่วประเทศ 57.50 %²) ส่วนในเขตกรุงเทพมหานคร มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2518 เพียง 33.25 % เท่านั้น³ แต่ถึงแม้ความเป็นจริงจะเป็นเช่นนี้ ความจำเป็นของการศึกษาเรื่องการเลือกตั้งก็กลับทวีขึ้น นั่นคือ เพื่อตอบคำถามว่า เหตุใดประชาชนจึงไม่สนใจไปเลือกตั้งกันเท่าที่ควร การไม่ไปเลือกตั้งของประชาชนจะตีความหมายว่า

¹Richard G. Niemi, and Herbert F. Weisberg, Controversies in American Voting Behavior, (San Francisco: W.H. Freeman and Company, 1976) pp. 2 - 3

²สุชุม นवलสกุล, วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์ และ วิทยา นภาศิริกุลกิจ, บรรณาธิการ, การเมืองและการปกครองของไทย หน้า 189

³แผนกศึกษาและวิจัยศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร วันที่ 26 มกราคม 2518 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี) หน้า 106

เพราะประชาชนไม่มีความเลื่อมใสศรัทธาในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือ เพราะประชาชนเห็นว่า การเลือกตั้งไม่มีประโยชน์ หรือว่าประชาชนเบื่อหน่ายการเลือกตั้ง เพราะไม่เห็นว่าจะมีนักการเมืองที่มีคุณสมบัติเหมาะสมพอที่จะเป็นผู้แทนของประชาชน คำถามเหล่านี้จะตอบได้จากการศึกษาวิจัยเท่านั้น

แนวการศึกษาแบบพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach)

พฤติกรรมศาสตร์เป็นวิชาใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในราว ค.ศ. 1925 "เมื่อ จอห์น วัตสัน นักจิตวิทยาของอเมริกัน ได้ริเริ่มใช้คำว่า behaviorism ขึ้นในหนังสือที่เขาแต่งชื่อ Behaviorism (1925)"¹ ต่อจากนั้น "Behavioral Science ก็ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางใน ค.ศ. 1950 เมื่อมูลนิธิฟอร์ดได้ตั้งทุนอุดหนุนเกี่ยวกับสาขานี้ขึ้นโดยใช้ชื่อว่า Behavioral Science Program"²

Bowen ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับแนวการศึกษาของวิชาพฤติกรรมศาสตร์ไว้ว่า เป็นแนวการศึกษาที่ก้าวเข้ามาแทนแนวการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ 2 แนวคือ ของพวก Idealist ที่อธิบายพฤติกรรมในแง่ของ mind หรือ souls และแนวของฟรอยด์ที่ว่า พฤติกรรมเป็นผลจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่าง ego, superego และ id ส่วนพฤติกรรมศาสตร์หันมาเน้นเรื่องแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการกระทำที่สามารถสังเกตเห็นและพิสูจน์ได้ และเชื่อว่าประสบการณ์ของมนุษย์เป็นรากฐานของ

¹Don R. Bowen, Political Behavior of the American Public, (Ohio: Charles E. Merrill Publishing Company, 1968), p. 4

²Bernard Berelson, ed., The Behavioral Sciences Today, (New York: Harper & Row Publishers, 1963), p. 2

พฤติกรรมทั้งหมด รวมทั้งเป็นรากฐานของความคิด ความรู้สึก เช่น ทัศนคติ ค่านิยม ความชอบ ความคิด ควบ¹

คำอธิบายนี้ตรงกับที่ ประเสริฐ แยมกลีนฟุง กล่าวไว้ในความหมายของวิชา พฤติกรรมศาสตร์ ดังที่ได้ยกมาแสดงไว้ต่อไปนี้

พฤติกรรมศาสตร์หมายถึงสังคมศาสตร์ในส่วนที่ศึกษาถึงพฤติกรรม หรือการกระทำ (action) ของคนที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นในสังคม จุดรวมความสนใจของพฤติกรรมศาสตร์ก็คือ ต้องการวิเคราะห์พฤติกรรมหรือการกระทำเพื่อให้ทราบถึงลักษณะและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัจจัยต่าง ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุกำหนดให้บุคคลเลือกตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ดังที่ปรากฏออกมา พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้นไม่รวมเฉพาะสิ่งที่แสดงปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้น เช่น การลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง อาชญากรรม การใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย ฯลฯ แต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในใจของบุคคลซึ่งคนภายนอกไม่อาจสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น ค่านิยม (Value) ที่เขายึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ทัศนคติที่เขามีต่อสิ่งต่าง ๆ ความคิดเห็น (Opinion) ความเชื่อ ทัศนคติ และสภาพจิตใจ ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะของบุคลิภาพของบุคคลนั้น²

¹Bowen, Political Behavior of the American Public,

p. 4

²ประเสริฐ แยมกลีนฟุง, "ความสัมพันธ์ของบุคคลในหน่วยงาน: การศึกษาการบริหารในแง่พฤติกรรมศาสตร์" วารสารสังคมศาสตร์, 9 (เมษายน 2515), หน้า 46 - 47

ในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์นี้ขอแนะว่า จะต้องศึกษาโดยยึดหลักวิทยาศาสตร์ เมื่อจะกำหนดทฤษฎีใด ๆ ก็ต้องมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้แน่ชัดทางหลักวิทยาศาสตร์ เป็นข้ออ้างอิงสำคัญ เพราะฉะนั้น ผลงานการศึกษาในแขนงนี้ จึงมักนิยมเสนอข้อมูล เป็นตัวเลข หรือมีตัวเลขอ้างอิง มีการนำวิธีวัดทางสถิติต่าง ๆ เขามาใช้เป็นอันมาก

นับตั้งแต่วิชาพฤติกรรมศาสตร์เริ่มเป็นที่รู้จัก ก็ได้มีนักสังคมศาสตร์ชาวอเมริกันใช้หลักวิชานี้ในการวิเคราะห์วิจัยผลงานทางมานุษยวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา และ วิชารัฐศาสตร์ไว้มากมายด้วยกัน "ในคานสังคมวิทยา หัวข้อใหญ่ ๆ ที่นิยมศึกษากันก็ได้แก่ สังคมวิทยาเกี่ยวกับกลุ่มย่อย (The Sociology of Small Group), พฤติกรรมทางการเมืองและมติมหาชน (Political Behavior and Public Opinion), ชั้นทางสังคม (Social Classes), ประชากรศาสตร์ (Population) เป็นต้น"¹

สำหรับการศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจ และความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งนี้จัดอยู่ในแนวการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์เช่นเดียวกับการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองและมติมหาชนในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ผู้เขียนได้ยึดผลงานทางคานการศึกษาเรื่องการลงคะแนนเลือกตั้ง (Voting Studies) และ พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior Studies) ทั้งของนักวิชาการชาวอเมริกันและชาวไทยเป็นแนวทางสำคัญ โดยจำแนกสาระการศึกษาออกเป็น 3 ประการคือ คานความรู้ความเข้าใจของประชาชน (Cognitive) คานความรู้สึก (Affective) และคานพฤติกรรมเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ (Behavior) หรืออาจกล่าวรวมได้ว่า เป็นการศึกษาองค์ประกอบของทัศนคตินั้นเอง ดังที่ Sherif & Sherif ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "Social Psychology" ว่า

¹Bernard Berelson, ed., The Behavioral Sciences Today, p. 247

แม้ว่าจะมีผู้ให้คำจำกัดความของทัศนคติแตกต่างกันออกไป แต่ก็มีแนวความคิดที่สอดคล้องกันว่า ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component), คือคิดว่าจะไร้อุญ อะไรผิด, ความรู้สึก (Affective Component) คือความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) คือการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ¹

ผลการวิจัยในหัวข้อใกล้เคียง

ก. งานคนควาวิจัยด้าน Voting Behavior และ Political Behavior ในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีการทำการวิจัยในหัวข้อนี้นี้มากในสหรัฐอเมริกา ในการเสนอผลการวิจัย จึงขอเสนอโดยสรุปจากเอกสาร 6 เล่มคือ²

1. บทความเรื่อง Political Behavior and Public Opinion ของ Paul F. Lazarsfeld

2. Sociology, a text with adapted readings ของ Leonard Broom และ Philip Selznick เฉพาะบทที่ 15 ตอนที่ 5 หัวข้อ Participation

3. Politic and Voters ของ Hugh A. Bone และ Austin Ranney

¹Muzafer Sherif, Carolyne W. Sherif, Social Psychology, (New York: Harper and Row Publishers, 1969), p. 334

²ดูรายละเอียดในบรรณานุกรม

4. Political Behavior of the American Public ของ
Don R. Bowen

5. Controversies in American Voting Behavior ของ
Richard G. Niemi และ Herbert F. Weisberg

6. บทความเรื่อง Political Theory and the Voting Studies
ของ Eugene Burdick

แนวทางการวิจัยในสหรัฐอเมริกา Richard G. Niemi และ
Herbert F. Weisberg ได้รวบรวมผลงานการวิจัยในเรื่องการออกเสียงเลือกตั้ง
ของอเมริกาไว้โดยทำเป็นตารางแสดงชื่อการวิจัย สถาบันที่วิจัย และเวลาวิจัย คั้งที่
ได้จัดทำแสดงต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายงานการสำรวจวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกตั้งของ
ชาวอเมริกันตั้งแต่ ค.ศ. 1940 - 1974¹

ปี	การวิจัย	ชื่อหัวข้อรายงาน
1940	Columbia University, Bureau of Applied Social Research, sample of, Erie County, Ohio	P. Lazarsfeld, B. Berelson, and H. Gaudet, <i>The People's Choice</i> . Duell, Sloan & Pearce, 1944
1944	National Opinion Research Center, national sample	
1948	Columbia University, Bureau of Applied Social Research, sample of Elmira, N.Y.	B. Berelson, P. Lazarsfeld, and W. McPhee, <i>Voting</i> , University of Chicago Press, 1954
1949	University of Michigan SRC, national sample	A. Campbell and R. Kahn, <i>The People Elect a President</i> , SRC, University of Michigan, 1952
1950	Columbia University, Bureau of Applied Social Research, four state samples	W. McPhee and W. Glaser, <i>Public Opinion and Congressional Elections</i> , Free Press, 1962
1952	University of Michigan SRC, national sample	A. Campbell, G. Gurin, and W. Miller, <i>The Voter Decides</i> , Row, Peterson, 1954. See also 1956 listing
1954	University of Michigan SRC, pre-election national sample	A. Campbell and H. Cooper, <i>Group Differences in Attitudes and Votes</i> , SRC, University of Michigan, 1956
1956	University of Michigan SRC, national sample	A. Campbell, P. Converse, W. Miller, and D. Stokes, <i>The American Voter</i> , Wiley, 1960
1958	University of Michigan SRC, national sample, representation study	D. Stokes and W. Miller, "Party Government and the Saliency of Congress," <i>POQ</i> , Winter, 1962 W. Miller and D. Stokes, "Constituency Influence in Congress," <i>APSR</i> , March, 1963 A. Campbell, "Surge and Decline," <i>POQ</i> , Fall, 1960

¹Richard G. Niemi and Herbert F. Weisberg, Controversies in American Voting Behavior, pp. 10 - 11

ปี	การวิจัย	ชื่อหัวข้อรายงาน
1960	University of Michigan SRC, national sample	P. Converse, A. Campbell, W. Miller, and D. Stokes, "Stability and Change in 1960; A Reinstating Election," APSR, June, 1961. See also A. Campbell, P. Converse, W. Miller, and D. Stokes, Elections and the Political Order, Wiley, 1966
1956 58-60	University of Michigan SRC, national sample, panel study	P. Converse, "The Nature of Belief Systems in Mass Publics," in D. Apter, Ideology and Discontent, Free Press, 1964
1961	University of North Carolina, Sample of South	D. Matthews and J. Prothro, Negroes and the New Southern Politics, Harcourt, 1966
1962	University of Michigan SRC, national sample	
1964	University of Michigan SRC, national sample	P. Converse, A. Clausen, and W. Miller, "Electoral Myth and Reality: The 1964 Election," APSR, June, 1965
1966	University of Michigan SRC, national sample	
1967	NORC, University of Chicago, national sample	S. Verba and N. Nie, Participation in America, Harper & Row, 1972
1968	University of Michigan SRC, national sample	P. Converse, W. Miller, J. Rusk, and A. Wolfe, "Continuity and Change in American Politics: Parties and Issues in the 1968 Election," APSR, December, 1969
1968	Opinion Research Corp., national Sample	B. Page and R. Brody, "Policy Voting and the Electoral Process," APSR, September, 1972
1968	University of North Carolina, thirteen state samples	D. Kovenock, J. Prothro, and Associates, Explaining the Vote, Institute for Research in Social Science, University of North Carolina, 1973

ปี	การวิจัย	ชื่อหัวข้อรายงาน
1970	University of Michigan CPS, national sample	
1972	University of Michigan CPS, national sample	A. Miller, W. Miller, A. Raine, and T. Brown, "A Majority Party in Disarray," APSR, 1976
1972	National Analysts, national sample	C. R. Hofstetter, Television and Civic Education, forthcoming
1972	Syracuse University, Onondaga County, N.Y.	T. Patterson and R. McClure, Picture Politics, Putnam, 1976
1974	University of Michigan CPS, national sample	

และเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เขาได้สรุปแนวทางการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องในอเมริกาไว้ว่า
แนวการศึกษาในเรื่องการโหวตมีหลายแนวคือ

1. แบบ "Consumer preference model"

ซึ่งเป็นแนวการศึกษาสมัยแรกเริ่ม ดำเนินงานโดย Columbia Study
ใน ค.ศ. 1940 โดยนำแนวทางการทำโฆษณามาใช้อธิบายแผนการ
รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง สมมติว่า ผู้สมัคร เป็นสินค้าที่ผู้ลงคะแนนเสียง
หรือผู้ซื้อจะต้องพิจารณาตัดสินใจเลือก แต่แนวการศึกษานี้ไม่เป็นที่นิยม
ใช้เพราะได้มีการค้นพบว่าผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่มักตัดสินใจก่อนตั้งแต่
ยังไม่เริ่มการหาเสียง

2. แบบ "Sociological model" สนใจศึกษาสถานภาพ
ทางเศรษฐกิจสังคมของผู้ลงคะแนนเสียงอันได้แก่ การศึกษา รายได้

ชนชั้น รวมทั้งศาสนา และถิ่นที่อยู่ วิธีนี้สามารถใช้เป็นคำตอบ
 สำหรับแสดงความแตกต่างของผลการลงคะแนนเสียงได้ แต่ไม่อาจ
 อธิบายได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เช่น ไม่อาจตอบได้ว่า ทำไมพวก
 โปรแตสแตนต์ส่วนใหญ่จึงลงคะแนนเสียงให้พรรครีพับลิกันเป็นต้น นอก
 จากนี้ยังมีข้อโต้แย้งอีกว่า ในเมื่อข้อมูลทางศาสนศาสตร์เหล่านี้เหมือน
 เกม แต่เหตุใด ผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะเปลี่ยนไป [Niemi จึง
 แนะนำว่าเราควรจะเลิกใช้แนวทางวิจัยนี้ไปแล้ว]

3. แบบ "Social psychological models"

หันมาสนใจข้อมูลทางจิตวิทยา 3 ประการ คือ ความผูกพันกับพรรค,
 ความเข้าใจในนโยบาย, และความเข้าใจในตัวผู้สมัคร ว่าเป็น
 ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง การศึกษาแบบ
 นี้ปรากฏเป็นทฤษฎีรายงานผลการเลือกตั้งของมิชิแกน 1952 ในหนังสือ
 "The American Voter" โดยให้ความสำคัญของความผูกพันที่บุคคล
 มีต่อพรรค ซึ่งจะนำไปมีผลกระทบสะท้อนต่อแนวคิดของผู้ลงคะแนนเสียง
 ตอนนโยบายและผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกที แนวการศึกษาแบบนี้ได้กลายเป็น
 เป็นตัวแบบของการวิจัยคนควาต่อ ๆ มาจนถึงบัดนี้

4. แบบ "Social - Historical model"

เน้นนักงานประวัติความเป็นมาทางสังคมก่อนการเลือกตั้งนั้น โดย
 วิเคราะห์ลักษณะการลงคะแนนเสียงภายในกรอบของการเคลื่อนไหว
 ทางสังคมและทฤษฎีของกลุ่มชนชั้นนำ

5. แบบ "Rational voter model" คือแบบของ

การลงคะแนนเพื่อผลประโยชน์ของผู้ลงคะแนนเสียงเอง นั่นคือผู้ลงคะแนน
 จะตัดสินใจว่าจะไปลงคะแนนหรือไม่ และลงให้ใคร ตามเหตุผลของตน

ทั้งนี้ โดยพิจารณาว่า พฤติกรรมใดจะก่อผลประโยชน์ให้เขามากกว่ากัน ซึ่งตามปกติแล้ว เขาจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่มั่นนโยบายใกล้เคียงกับเขามากที่สุด แบบการศึกษานี้ยังใหม่อยู่มาก จึงยังไม่อาจสรุปผลคือเสียใจ แต่ Neim¹ ก็หวังว่ามันจะพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่เชื่อถือได้แน่นอน¹

การวิจัยการเลือกตั้งและพฤติกรรมทางการเมืองของชาวอเมริกัน

Lazarsfeld กล่าวว่า ชีวิตทางการเมืองของชาวอเมริกันนั้นโยงใยอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในชีวิตส่วนตัวและการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม เราอาจแสดงปรัมาของการเกี่ยวของทางการเมืองของประชาชนอเมริกันได้ 3 ระดับ คือ ส่วนฐานของสามเหลี่ยมคือ พวก "Voters" ซึ่งเป็นพวกที่ออกเสียงเลือกตั้งในโอกาสต่าง ๆ ส่วนยอดคือ พวกทำหน้าที่คานานิติบัญญัติ และคณะรัฐบาลซึ่งทำหน้าที่บริหาร พวกที่อยู่ในส่วนกลางก็คือ กลุ่มคนที่มีความสนใจในเมืองในระดับสูงกว่าประชาชนทั่ว ๆ ไป เป็นพวกที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ พยายามแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ให้รัฐบาลรับฟังและนำไปปฏิบัติ ส่วนฐานของสามเหลี่ยมนั้นนับเป็นส่วนที่ได้มีการศึกษาวิจัยกันไว้มากที่สุด จึงเป็นส่วนที่รู้จักกันดีกว่าส่วนอื่น ๆ²

¹Richard G. Niemi and Herbert F. Weisberg, Controversies in American Voting Behavior, pp. 11 - 13.

²Paul F. Lazarsfeld, "Political Behavior and Public Opinion" in The Behavioral Sciences Today, ed. Bernard Berelson (New York : Harper and Row Publishers, Inc., 1964) pp. 176 - 187.

เราอาจสรุปความรู้อันได้จากการวิจัยเกี่ยวกับประชาชนธรรมดา (Voters) ได้ดังนี้

1. ค่านลงคะแนนเสียง ยังมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่เคยแยแสต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเลย ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐ เมื่อปี 1964 มีผู้มาลงคะแนนเสียงน้อยกว่า $\frac{2}{3}$ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อ ค.ศ. 1976 ก็มีผู้ใช้สิทธิเพียง 53.3%)¹

นอกจากนั้นจากการสำรวจความคิดเห็นทางการเมืองหลาย ๆ ข้อก็พบว่า ผู้ตอบประมาณ $\frac{1}{3}$ หรือมากกว่านั้นได้ให้คำตอบว่า "ไม่มีความเห็น" หรือ "ไม่ทราบข้อมูล" เรื่องของเรื่องก็เลยดูเป็นว่า คนกลุ่มเล็กน้อยพยายามจะชักชวนขอแรงสนับสนุนจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งมีความคิดเห็นกว้างขวางไม่แน่นอน ไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองระหว่างประเทศ²

004761

2. จากการสำรวจ Current Population Survey เมื่อ ค.ศ. 1964 ซึ่งกระทำการสำรวจ 2 สัปดาห์หลังการเลือกตั้ง พบว่า มีความแตกต่างกันในการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระหว่างผู้ที่มีอายุ, เพศ, เชื้อชาติ, ดินที่อยู่, การอาศัยอยู่ในเมืองและชนบท, ระดับการศึกษา, ระยะเวลาการงาน, อาชีพ, ระดับรายได้ และสถานะทางสังคมที่ต่างกัน ตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างที่เห็นได้ชัดก็คือ การศึกษา,

¹Bangkok Post, (5 November, 1976): 1 ในรายงานข่าวนี้นี้ยังแจ้งควยว่า ปีที่มีผู้มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีมากที่สุดคือ ปี ค.ศ. 1960 ซึ่งมีผู้มาลงคะแนนเสียงร้อยละ 64 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งก็ยิ่งต่ำกว่า $\frac{2}{3}$ ส่วนนั่นเอง

²Leonard Broom, Philip Selznick, Sociology, a Text with Adapted Readings (New York: Harper & Row, Rublishers, 1968)

รายได้ ดินที่อยู่อาศัยและอายุ นอกจากนั้นยังพบว่า มีประชาชนอ้างว่าตนได้ไปออกเสียง
เลือกตั้งมากเกินความเป็นจริงด้วย¹

3. ผลจากการวิจัยอีกแห่งหนึ่งพบว่า "ยิ่งบุคคลมีรายได้สูงขึ้น เขาจะยิ่ง
รู้สึกว่าการกระทำทางการเมืองของแต่ละบุคคลมีส่วนกระทบถึงการเมืองทั้งหมด" และ
ในทางตรงข้าม "ยิ่งบุคคลมีการศึกษาคำ รายได้น้อย ความรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมร่วมกับสังคม
ความสนใจเรื่องราวระหว่างประเทศก็ยิ่งถูกจำกัดแคบลง จนถึงขั้นเฉื่อยชาไม่มีความ
หมาย" มีความเชื่อที่ครอบงำอยู่ในพวกชนชั้นต่ำส่วนใหญ่ว่า "การเมืองเป็นเรื่อง
ที่ไม่อาจทำความเข้าใจและเหลือวิสัยที่จะเข้าไปจัดการอะไรได้" และแม้ในพวกชนชั้น
สูงบางคนก็ยังคิดเช่นนี้²

4. Riesman พบว่า มีความแตกต่างระหว่างการเมืองอารมณ์เกี่ยวของทาง
การเมือง (Emotional Involvement) กับการเมืองสมรรถภาพทางการเมือง
(Political Competence) คือ

- ก. ผู้ที่มีสมรรถภาพทางการเมืองต่ำ (คือผู้ที่มีขอบเขตการเข้าร่วมทางการเมือง
เมืองต่ำ มีความเข้าใจในเรื่องราวทางการเมืองน้อย) และมีอารมณ์
เกี่ยวของต่ำจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเมือง นอกจากความรู้สึกที่
ว่า การเมืองเป็นเรื่องที่ห่างไกล เป็นเรื่องที่อยู่ในมือของคนอื่น ความ
รู้สึกนี้มีมากในหมู่เพศหญิง และพวกชนชั้นต่ำ
- ข. ผู้ที่มีสมรรถภาพทางการเมืองต่ำ แต่มีอารมณ์เกี่ยวของสูงมักจะแสดง
ความรู้สึกออกมาในลักษณะ "ขุ่นเคือง" (indignant) คือตอบโต้อย่างรุนแรง
ในทางลบ เมื่อได้รับความผิดหวังในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง
และพยายามยืนยันในความถูกต้องของตนเอง

¹Leonard Broom, Philip Selznick, Sociology, a Text with
Adapted Readings (New York: Harper & Row, Publishers, 1968) p. 526

²Ibid., p. 526

- ค. ผู้ที่มีสมรรถภาพทางการเมืองสูง แต่มีอารมณ์เกี่ยวข้องกับการเมืองต่ำมักจะเห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องที่สามารถจัดการให้เป็นไปตามต้องการได้ และเขาจะไม่ยอมเป็นฝ่ายที่ตองสูญเสียผลประโยชน์เลย
- ง. ผู้ที่มีสมรรถภาพทางการเมืองสูงและมีอารมณ์เกี่ยวข้องกับสูงมักจะเป็นผู้ที่ เขามีส่วนร่วมทางการเมือง ต้องการรับใช้สังคม และเห็นว่าการมีตำแหน่งทางการเมืองเป็นเรื่องที่หาภูมิใจและพยายามชวนชวนเขาเป็น¹

5. จากการศึกษาโดยละเอียดของ Hugh A. Bone และ Austin Ranney ซึ่งทำการศึกษาลักษณะทางสังคมวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีของชาวอเมริกัน โดยนำตัวเลขทางการเลือกตั้งของ ค.ศ. 1956, 1960, 1964 และ 1968 มาประกอบ โคซอสรุปดังนี้

เพศ ไม่มีความแตกต่างในเรื่องการตัดสินใจลงคะแนนเสียงใหญ่ผู้สมัครพรรคใดพรรคนั้นมากนักอยู่ในแต่ละเพศ แต่ในด้านความกระตือรือร้นในการเมืองแล้ว เพศหญิงมีน้อยกว่ามาก เพศหญิงไม่คิดว่าการออกเสียงเลือกตั้งของตนจะสำคัญต่อประเทศชาติมากเท่าเพศชาย

อายุ มีแนวโน้มว่า ยิ่งบุคคลอายุสูงขึ้น เขาจะยิ่งสนใจการเมืองมากขึ้น มีความรู้สึกรวมและกระตือรือร้นมากขึ้น (จำนวนผู้ออกเสียงเลือกตั้งกลุ่มที่อายุประมาณ 60 สูงอย่างเห็นได้ชัด) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายว่า เพราะกลุ่มบุคคลที่อายุเพียงเกินยี่สิบห้าขึ้น เริ่มมีความสนใจต่อสวัสดิการต่าง ๆ ที่รัฐตอบแทนให้หลังจากที่เขาได้ทำงานเสียภาษีให้รัฐมาเป็นเวลานาน ขณะนี้เป็นโอกาสที่เขาจะต้องดูแลผลประโยชน์ที่เขาพึงจะได้

¹Leonard Broom, Philip Selznick, Sociology, a Text with Adapted Readings (New York: Harper & Row, Publishers, 1968)

การศึกษา พบว่า พวกที่มีการศึกษาสูงมักจะนิยมพรรครีพับลิกัน ส่วนพวกที่มี
การศึกษาต่ำมักจะนิยมพรรคดีโมแครต

อาชีพ เช่นเดียวกัน ผู้ที่มีสถานะทางอาชีพสูงมักจะเป็นฝ่ายรีพับลิกัน ส่วนผู้
ที่มีสถานะทางอาชีพต่ำ เช่น คนงาน มักจะเป็นฝ่ายดีโมแครต

ชาติพันธุ์ พบว่า พวกที่เป็นชนกลุ่มน้อย เช่น คาซอลิก ยิว นิโกร จะเลือก
พรรคดีโมแครต

สามี - ภรรยา 90 - 95% ของคู่สามีภรรยาจะลงคะแนนออกเสียงเลือก
ตั้งตรงกัน

พ่อแม่ - ลูก พบว่า ถ้าพ่อแม่มีความคิดเห็นในเรื่องการเลือกตั้งตรงกัน ลูก
ก็จะมีความคิดเห็นตรงกับพ่อแม่ด้วย ถ้าพ่อแม่มีความคิดเห็นต่างกัน ลูก
ก็จะมีความคิดเห็นต่างกันไปด้วย แต่ส่วนใหญ่แล้วลูกจะลงคะแนนออก
เสียงเลือกตั้งตรงกับพ่อแม่¹

6. Eugene Burdick ได้วิเคราะห์ธรรมชาติทางการเมืองของประชาชน
ผู้ออกเสียงเลือกตั้งจากงานวิจัย 3 ชิ้น คือ the Elmira study, the Michigan
study และ the Bristol study เขาสรุปว่า ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใน
ปัจจุบัน คือ ผู้ที่ไต่ผ่านการลงคะแนนครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ครั้งก็โดยใช้ข้อมูลเพียงน้อย
นิด มีความสนใจในขั้นต่ำ และมีอารมณ์เกี่ยวข้องกับขบวนการเลือกตั้งน้อยมาก การตัด
สนใจเลือกตั้งก็ดูเหมือนจะแยกขาดจากกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ควรจะต้องพิจารณามาพิจารณา
ประชาชนส่วนใหญ่สามารถตัดสินใจเลือกตั้งได้ตั้งแต่การหาเสียงยังไม่เริ่มต้น ทั้งนี้ โดย
มีพื้นฐานของครอบครัว, ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการตัด

¹Hugh A. Bone, and Austin Ranney, Politic and Voters
(New York: Magraw-Hill Book Company, 1967) p. 140

สนใจ (ทั้งสำหรับผู้ให้ความสนใจต่อการเลือกตั้งมากและผู้ที่มีความสนใจน้อย) Burdick
ให้ข้อคิดเห็นว่า การให้ข้อมูลทางการเมืองการเลือกตั้งโดยสื่อมวลชนและผู้หาเสียงเพื่อ
ชักจูงให้ผู้เลือกตั้งพิจารณาตัดสินใจนั้น คุปราศจากผลไปสิ้น และการที่จะศึกษาวิเคราะห์
ทัศนคติเบื้องต้นของผู้ลงคะแนนเสียง, การเปลี่ยนแปลงทัศนคติก่อนตัดสินใจ จนถึงขบวนการ
การตัดสินใจต่าง ๆ ก็ดูเหมือนจะหารองรอยความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ เพื่อนำมา
วิเคราะห์ไม่ได้เลย¹

7. ศูนย์วิจัยของมหาวิทยาลัยมิชิแกนได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องทัศนคติทาง
การเมืองกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า

- ก. ผู้ที่สนใจการเมืองมาก มักจะมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
มากกว่าผู้ที่ไม่สนใจ
- ข. ผู้ที่มีความเลื่อมใสในพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นพิเศษ มีแนว
โน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้อื่น
- ค. ผู้ที่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มักจะสนใจการเมืองและมีความ
ปรารถนาทางการเมือง คือ อยากให้การเมืองเป็นไปในรูปแบบที่
ตนควย²

¹Eugene Burdick, American Voting Behavior, (Glencoe:
The Free Press, 1959) p. 140

²ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518) หน้า 110

ข. งานค้นคว้าวิจัยในประเทศไทย

1. รายงานผลการวิจัยเรื่อง "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย" โดย คณะอาจารย์ผู้ทำการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹

การวิจัยเรื่องนี้ได้ทำขึ้นในรูปแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามไปสอบถามประชาชนซึ่งสุ่มตัวอย่างตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ภาคละ 2 จังหวัด ๆ ละ 2 อำเภอ

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้แยกหัวข้อพิจารณาออกเป็น 3 หัวข้อ คือ ลักษณะครอบครัวไทย, แนวโน้มของการแก้ปัญหาในครอบครัว และทัศนคติต่ออาชีพและ ต่อการเมือง ในที่นี้จะขอยกมาแต่ขอสรุปผลการวิจัยหัวข้อทัศนคติต่อการเมือง ซึ่งมีสาระเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ก. ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และหน้าที่ประชาชนโดยส่วนรวมแล้ว มีผู้สนใจทำความเข้าใจในระบอบการปกครองน้อยมาก และผู้ที่เชื่อว่ามีหรือเข้าใจก็ได้เรียนรู้มาจากโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ แต่การศึกษาในโรงเรียนของชาวชนบทจำกัดอยู่อย่างสูงไม่เกิน ป.4 - ป.7 เช่นนี้แล้วก็จะเห็นได้ว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองยังแคบและน้อยมากตามการจัดหลักสูตรการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้จะยังคงมีอยู่และทันต่อเหตุการณ์โดยอาศัยหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เสียเป็นส่วนใหญ่ สาระสำคัญของความรู้ความเข้าใจระบบการปกครองก็

¹คณะอาจารย์ผู้ทำการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์ 2515)

หรือความสัมพันธ์ และหน้าที่ของตนต่อการปกครองบ้านเมืองก็ดี เป็นความเข้าใจในลักษณะที่เรียกได้ว่ามุ่งในการยอมรับเชื้อเพลิงอำนาจทางการเมืองของรัฐ หรือผู้ปกครองประเทศโดยตรง มากกว่าที่จะมุ่งคิดว่าตนเองเป็นผู้มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและการใช้อำนาจของรัฐ

ข. ทักษะคติต่อการเลือกตั้ง ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่า การเลือกตั้งคืออะไร และเห็นว่าการออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิ่งที่ควรกระทำ แต่ไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการเลือกตั้งที่มีต่อการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต้องการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองมากที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ เพราะเหตุผลดังกล่าวนี้จึงทำให้มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งน้อยมาก แม้จะเห็นว่า การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นลักษณะที่ดีของพลเมืองก็ตาม ก็ยังเห็นว่า เป็นไปในลักษณะทางจริยธรรมมากกว่าหน้าที่ในทางการปกครองหรือการเมือง

ค. ทักษะคติต่อผู้แทนราษฎร จะเห็นว่าประชาชนไทยยอมมีลักษณะหรือทัศนคติต่อผู้ที่มีความรู้หรือผู้ที่ตนคิดว่าจะเป็นนักการเมืองที่ดียิ่งกว่าญาติพี่น้องหรือผู้ที่มีฐานะดี และเพราะเหตุว่าความคิดโดยทั่ว ๆ ไปของคนไทยถือว่า การเลือกตั้งผู้แทนเขาไปทำหน้าที่ทางการเมืองก็เท่ากับเป็นการเลือกผู้ทำหน้าที่ปกครองประเทศนั่นเอง ฉะนั้น นอกจากจะเลือกคนที่ตนคิดว่าดี โดยคำนึงถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ แล้ว ยังมุ่งถึงผู้ที่มีความรู้และเชื่อถือเรื่องเช่นนี้ได้ก็ เฉพาะบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในการเมืองและการปกครองที่ตนเห็นใกล้ชิดที่สุดเท่านั้น คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง

2. การศึกษาเรื่อง "วัฒนธรรมการเมือง : ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทน" โดย วงษ์ เลิศไพศาล¹

¹ วงษ์ เลิศไพศาล, วัฒนธรรมการเมือง : การศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทน (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514)

ผู้วิจัยได้ผู้มตัวอย่างหาข้อมูลจากนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2514 โดยเลือกตัวอย่างจำนวน 407 คน หรือร้อยละ 20 ของนิสิตปีสุดท้ายทั้งหมด รวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถาม ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนนั้นก็หมายความว่าสมาชิกที่ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2512 - 2514 สรุปผลวิจัยได้ดังนี้

- ก. นิสิตมีความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนพอสมควร ไม่สูงนัก
- ข. นิสิตขาดความเชื่อศรัทธาในความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เห็นว่า ส.ส. ส่วนใหญ่มักปฏิบัติงานเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน
- ค. นิสิตมีความต้องการให้ ส.ส. ในอุดมคติของตนเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละโดยไม่คำนึงถึงเลยว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงไร
- ง. ผู้วิจัยได้ข้อคิดไว้อย่างเดียวว่า การที่นิสิตผู้มีการศึกษาสูงยังขาดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อการปฏิบัติตนของ ส.ส. ประชาชนธรรมดาซึ่งมีการศึกษาค่ากว่ากันน่าจะมีเชื่อมั่นลคนน้อยลงตามส่วนไปด้วย และนั่นย่อมหมายถึง ความล้มเหลวของการนำเอาระบบการปกครองนำมาใช้
- จ. ผู้วิจัยยังค้นพบด้วยว่า ภูมิหลังต่าง ๆ ของนิสิต เช่น เพศ เศรษฐฐานะที่เรียน เชื้อชาติ ภูมิลำเนา และอาชีพของบิดา ไม่ช่วยให้การตัดสินใจของนิสิตแตกต่างกันมากนัก

3. การศึกษาเรื่อง "นิสิตนักศึกษากับวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยศึกษาเฉพาะนิสิตจุฬา" โดย สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์¹

¹ สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์ นิสิตนักศึกษากับวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยศึกษาเฉพาะนิสิตจุฬา, (กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518)

ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบสอบถามไปยังนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2516 จำนวน 6 คณะ คือ นิสิตรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ครุศาสตร์ อักษรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวม 221 คน พบว่า

- ก. นิสิตส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่ามีความรอบรู้ทางการเมืองการปกครองในระดับปานกลาง และจากการทดสอบก็พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ทุกคณะมีความรู้ระดับปานกลางถึงระดับดี
- ข. นิสิตมีความเห็นก้ำกึ่งกันเกี่ยวกับความเหมาะสมที่จะนำการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในประเทศไทย นิสิตมากกว่า 60% สนับสนุนระบบเผด็จการแบบจอมพลสฤษดิ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงว่านิสิตส่วนใหญ่ไม่มีความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ควร

4. การศึกษาเรื่อง "ทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคมเศรษฐกิจศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจำเนียร แสงสว่าง¹

ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามไปยังนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ 93 คน คณะวิศวกรรมศาสตร์ 105 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

- ก. โดยปกติแล้ว นิสิตชายส่วนใหญ่จะมีทัศนคติในแบบของพวกก้าวหน้ารุนแรงมากกว่านิสิตหญิง

¹จำเนียร แสงสว่าง, ทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคมเศรษฐกิจศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

- ข. ภูมิหลังชาติพันธุ์ของครอบครัวซึ่งแบ่งออกเป็นไทย จีน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่แตกต่างกันของนิสิตทั้ง 2 คณะ นิสิตที่มาจากครอบครัวจีน ก็มีความคิดเห็นเป็นแบบพวกหัวรุนแรง
- ค. นิสิตรัฐศาสตร์ซึ่งเข้าร่วมในชมรมและมีตำแหน่งต่าง ๆ ในชมรม จะมีความคิดเห็นในแบบหัวก้าวหน้ารุนแรงมากกว่านิสิตวิศวกรรมศาสตร์
- ง. นิสิตที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำมักจะเป็นพวกที่มีหัวก้าวหน้ารุนแรงกว่านิสิตที่มาจากครอบครัวรายได้สูง
- จ. นิสิตรัฐศาสตร์กลุ่ม Extremist ระดับสูง มีทัศนคติแบบอนุรักษนิยม คือ พอใจต่อสภาวะทางการเมือง และแสดงออกถึงความเห็นพวกหัวเก่ามากกว่านิสิตวิศวกรรมศาสตร์ ส่วนกลุ่ม Extremist ระดับต่ำมักจะทำให้คำตอบที่แสดงออกถึงการเป็นกลุ่มที่มีความคิดเห็นแบบก้าวหน้า ไม่พอใจถึง การเมืองและศาสนาที่เป็นอยู่

5. การศึกษาเรื่อง "Political Attitudes of the Bureaucratic Elite and Modernization" โดย Likhit Dhiravegin¹ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และออกแบบสอบถามไปยังข้าราชการระดับสูงของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ระดับเลขาธิการรัฐมนตรี รองเลขาธิการรัฐมนตรี อธิบดี เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งสูงตามที่ต้องการมีทั้งหมด 95 คน สามารถสัมภาษณ์และได้รับแบบสอบถามคืนรวม 56 คน (58.9%) ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการระดับสูงประมาณ 40% มีทัศนคติทางการเมืองแบบก้าวหน้า (liberal) อีก 20% เป็นแบบอนุรักษนิยม (Conservative) นั่นคือใน 5 คน 2 คนจะเป็นแบบก้าวหน้า 1 คน เป็นแบบอนุรักษนิยม และอีก 2 คน

¹Likhit Dhiravegin, Political Attitudes of the Bureaucratic Elite and Modernization, (Bangkok: Thai Watana Panich, 1973) p. 49

อยู่ระหว่างกลาง ทั้งนี้พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุด ได้แก่ ระดับการศึกษา รองลงมาคือ อายุ เกี่ยวกับระดับการศึกษานั้น พวกที่จบระหว่างปริญญาโทถึงปริญญาเอกมักจะเป็นแบบก้าวหน้า ส่วนพวกที่จบปริญญาตรีหรือต่ำกว่านั้นจะเป็นแบบอนุรักษนิยม ส่วนงานอายุก็พบว่า ผู้ที่มีอายุสูงมักจะเป็นพวกอนุรักษนิยม สรุปแล้ว ชาราชการระดับสูงของทั้ง 2 กระทรวงนี้จะมีผู้ที่มีทัศนคติทางการเมืองแบบก้าวหน้า (liberal) มากกว่าคือ 40.4 % อีก 21.2 % เป็นพวกอนุรักษนิยม (conservative) และอีก 38.4 % เป็นฝ่ายกลาง

6. จากรายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 โดย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย¹ ได้สรุปผลไว้ว่าเป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนผู้มาแสดงตนเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตกรุงเทพมหานครในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 คิดเฉลี่ยประมาณร้อยละ 33.25 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด น้อยกว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 ซึ่งมีผู้มาแสดงตนและใช้สิทธิประมาณร้อยละ 35.00 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดพระนคร และถ้าพิจารณาเปรียบเทียบผู้มาแสดงตนเพื่อใช้สิทธิระหว่างชายกับหญิง จะพบว่า มีผู้ชายแสดงตนเพื่อใช้สิทธิประมาณร้อยละ 34.00 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นชายและมีผู้หญิงแสดงตนเพื่อใช้สิทธิประมาณร้อยละ 30.49 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นหญิง แสดงให้เห็นแนวโน้มในคานความสนใจทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิงและถ้าพิจารณาเทียบจำนวนร้อยละของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตต่าง ๆ

¹แผนกศึกษาและวิจัย ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร วันที่ 26 มกราคม 2518, หน้า 106

แล้วจะพบว่า และเขตที่มีประชาชนมาใช้สิทธิค่าสุกคือ เขตพญาไท คิดเป็นร้อยละ 25.91 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพญาไท ในการเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนบัตรเสียคิดเป็นร้อยละ 11.65 ของจำนวนบัตรทั้งหมด ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงพอสมควร และสมควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

และจากการสำรวจวิจัยเพื่อขอทราบเหตุผลไม่ไปเลือกตั้งของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ก็ได้พบว่ามีสาเหตุสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ เพราะมีพรรคการเมืองมากเกินไป เพราะขาดความศรัทธาในคำมั่นสัญญาของนักการเมือง และเพราะคิดว่าผู้สมัครเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประเทศชาติ นอกจากนี้ก็ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีกมากดังที่ได้แสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เหตุผลการไม่ไปเลือกตั้งของชาวกรุงเทพมหานคร
ระหว่างวันที่ 17 - 28 กุมภาพันธ์ 2518
จำนวนแบบสอบถาม 2,500 ฉบับ ได้รับคืน 2,080 ฉบับ¹

เหตุผล	จำนวนผู้ตอบ %
1. เพราะการแบ่งเขตเลือกตั้ง ทำให้ไม่อาจเลือกผู้ที่ต้องการ	31.10
2. เพราะไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติในการลงคะแนนเสียง	10.09
3. เพราะมีพรรคการเมืองมากเกินไป	74.51
4. เพราะมีการโฆษณาตัวบุคคลมากกว่าโฆษณานโยบายของพรรค	35.28
5. เพราะเชื่อมั่นระบอบวิธีหาเสียงของพรรคการเมือง	37.50
6. ขาดความศรัทธาในความมีสัตย์ของนักการเมือง	82.35
7. เพราะทางราชการให้ความสะดวกไม่เพียงพอ	39.08
8. เพราะไม่แน่ใจในความปลอดภัยเมื่อไปลงคะแนน	11.00
9. เพราะคิดว่าผู้สมัครเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประเทศชาติ	80.48
10. เพราะไม่ทราบว่า จะเลือกผู้แทนไปทำไม	12.54
11. เพราะเหตุผลอื่น ๆ	37.59

¹ กองสำรวจประชามติ, กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี